POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
WYDZIAŁ HISTORII I NAUK SPOŁECZNYCH

INSTYTUT HISTORII POLSKIEJ AKADEMII NAUK

Roczniki Historyczne

ROCZNIK LXXXVIII

2022

PTPN

IH PAN

POZNAŃ – WARSZAWA 2022

Wielce Szanownemu
Panu Profesorowi

Antoniemu Gąsiorowskiemu

Wybitnemu Uczonemu
Profesorowi Zwyczajnemu w Instytucie Historii PAN
Wieloletniemu Prezesowi Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk
Członkowi Honorowemu tegoż Towarzystwa
Wieloletniemu Redaktorowi Roczników Historycznych

Na Wspaniały Jubileusz Dziewięćdziesięciolecia

tom ten dedykują

Poznańskie Towarzystwo
Przyjaciół Nauk

Instytut Historii
Polskiej Akademii Nauk

Redakcja
Roczników Historycznych

THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT OF THE ARTS AND SCIENCES
SECTION OF HISTORY AND SOCIAL SCIENCES

THE INSTITUTE OF HISTORY POLISH ACADEMY OF SCIENCES

HISTORICAL ANNALS

ESTABLISHED BY
KAZIMIERZ TYMIENIECKI

LXXXVIII
2022

CONTENTS

STUDIES AND ARTICLES
Jerzy Strzelczyk, Medieval beginnings and later phases of reflection on the origins, language, identity and unity of the Slavs 7
Tomasz Gałuszka, The arrival of St. Jacek Odrowąż to Cracow in 1222 in the light of a newly discovered source 55
Paweł Stróżyk, The heraldic programme on the Gothic reliquary cross of Sandomierz. A critical study of a historical source 77
Michał Bartoszak, Students from Poznań 1490-1505. Social background and careers 123

COLLIGITE FRAGMENTA
Marcin Starzyński, The "Włocławek" fragment of the Carolingian lectionary from the turn of the 8th and 9th centuries 167
Adam Kozak, Jakub Łukaszewski, Fragments of Pastoral Rule of Gregory the Great from the turn of the 11th and 12th centuries discovered in the Krzywiń book of municipal bench records from the years 1512-1580 183

MATERIALS
Christoph Grünewald, Peter Ilisch, Tomasz Jurek, A seal matrix of the Archbishop of Gniezno found in Horstmar, Westphalia 207
Tomasz Zawadzki, The staff of the chancellery of Duke Bernard of Świdnica/Schweidnitz (1307-1326) 219

REVIEWS 231

POZNAŃ – WARSZAWA 2022

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
WYDZIAŁ HISTORII I NAUK SPOŁECZNYCH

INSTYTUT HISTORII POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ROCZNIKI HISTORYCZNE

ZAŁOŻONE PRZEZ
KAZIMIERZA TYMIENIECKIEGO

ROCZNIK LXXXVIII
za rok 2022

PTPN

IH PAN

POZNAŃ – WARSZAWA 2022

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT OF THE ARTS AND SCIENCES

GŁÓWNY REDAKTOR WYDAWNICTW PTPN / DIRECTOR OF THE PUBLISHING HOUSE
Jakub Kępiński

INSTYTUT HISTORII IM. TADEUSZA MANTEUFFLA POLSKIEJ AKADEMII NAUK
THE TADEUSZ MANTEUFFEL INSTITUTE OF HISTORY POLISH ACADEMY OF SCIENCES

KIEROWNICZKA DZIAŁU WYDAWNICZEGO IH PAN /
CHAIRWOMAN OF THE PUBLISHING DEPARTMENT
Katarzyna A. Chmielewska

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL STAFF
Redaktor / Editor-in-chief: Tomasz Jurek
Sekretarz / Assistant: Adam Kozak
Członkowie / Members: Tomasz Jasiński, Jerzy Strzelczyk

RADA NAUKOWA / EDITORIAL BOARD
Dániel Bagi (Pécs), Sławomir Gawlas (Warszawa), Ivan Hlaváček (Praga), Krzysztof Mikulski (Toruń),
Thomas Wünsch (Pasawa)

Adres Redakcji / Address of Editor-in-Chief
ul. S. Mielżyńskiego 27/29
61-725 Poznań
tel. 61 848 09 17
e-mail: tnjurek@wp.pl; rh@ihpan.edu.pl

Korekta
Jolanta Rudzińska

Czasopismo recenzowane
Szersza informacja o czasopiśmie:
www.rh-ihpan.edu.pl
http://rh.ptpn.poznan.pl

Copyright © by Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2022
Copyright © by Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk, 2022

p-ISSN 0324-8585
e-ISSN 2451-134X

Printed in Poland

Wydanie I
Poznań – Warszawa 2022

TREŚĆ ROCZNIKA

ROZPRAWY I ARTYKUŁY

Jerzy Strzelczyk (Poznań), Średniowieczne początki i późniejsze fazy refleksji nad pochodzeniem, językiem, tożsamością i jednością Słowian. 7
Tomasz Gałuszka (Kraków), Przybycie św. Jacka Odrowąża do Krakowa w 1222 roku w świetle nowo odkrytego źródła 55
Paweł Stróżyk (Poznań), Heraldyczny program na relikwiarzowym gotyckim krzyżu sandomierskim. Studium źródłoznawcze 77
Michał Bartoszak (Poznań), Studenci z Poznania w latach 1490-1505. Pochodzenie społeczne i kariery 123

COLLIGITE FRAGMENTA

Marcin Starzyński (Kraków), „Włocławski" fragment karolińskiego lekcjonarza z przełomu VIII i IX wieku 167
Adam Kozak (Poznań), Jakub Łukaszewski (Poznań), Fragmenty Reguły pasterskiej Grzegorza Wielkiego z przełomu XI i XII wieku odkryte w księdze ławniczej Krzywinia z lat 1512-1580 183

PRACE DROBNE

Christoph Grünewald (Münster), Peter Ilisch (Münster), Tomasz Jurek (Poznań), Tłok pieczęci arcybiskupa gnieźnieńskiego znaleziony w Horstmar w Westfalii 207
Tomasz Zawadzki (Katowice), Personel kancelarii księcia Bernarda świdnickiego (1307-1326). 219

RECENZJE

The Expansion of the Faith. Crusading on the Frontiers of Latin Christendom in the High Middle Ages, ed. Paul Srodecki, Norbert Kersken, Turnhout 2021 (*Přemysl Bar, Brno*) 231
Krzysztof Fokt, Organizacja grodowa w drugiej monarchii piastowskiej. Studium krytyczne, Kraków 2022 (*Tomasz Jurek, Poznań*) 233
Manuel Kamenzin, Die Tode der römisch-deutschen Könige und Kaiser (1159-1349), Ostfildern 2020 (*Tomasz Jurek, Poznań*). 239
Der Rotulus im Gebrauch. Einsatzmöglichkeiten – Gestaltungsvarianz – Deutungen, hg. von Étienne Doublier, Jochen Johrendt, Maria Pia Alberzoni, Wien-Köln-Weimar 2020 (*Tomasz Jurek, Poznań*). 242
Heilige Fürstinnen und Kleriker, Lebensbeschreibungen und Wunderberichte von polnischen Heiligen des 13. und 14. Jahrhunderts, hg. von Eduard Mühle, Darmstadt 2021 (*Tomasz Jurek, Poznań*) 246
Paweł Babij, Pieczęcie rycerstwa obcego na Śląsku do 1335 roku w zbiorach Archiwum Państwowego we Wrocławiu, Wrocław 2021 (*Tomasz Jurek, Poznań*) . . . 248
Jerzy Maik, Sukiennictwo w średniowiecznej Polsce, Łódź 2021 (*Marcin Starzyński, Kraków*). 250
Heike Hawicks, Harald Berger, Marsilius von Inghen und die Niederrheinlande. Zum 625. Todestag des Gründungsrektors der Heidelberger Universität, Heidelberg 2021 (*Michał Bartoszak, Poznań*). 252

The Visitation of Hereford Diocese in 1397, ed. by Ian Forrest, Christopher Whittick, Woodbridge 2021 (*Adam Kozak, Poznań*) 254
Marcin Kuźmicki, Studia nad filologicznymi i historycznymi edycjami średniowiecznych rot przysiąg sądowych. W stronę interdyscyplinarnych wydań otwartych, Poznań 2022 (*Tomasz Jurek, Poznań*). 258
Christoph Roth, Ein „Meister der Druckkunst" in Heidelberg. Das Heidelberger Publikationsprogramm des Inkunabeldruckers Heinrich Knoblochtzer 1485-1495/1500, Heidelberg 2021 (*Michał Bartoszak, Poznań*). 260
Tomas Čelkis, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kelių evoliucija. Sausumos užvaldymas, Vilnius 2021 (*Joanna Kunigielis, Warszawa*) 263
Wiesław Długokęcki, Aleksandra Girsztowt, Urzędnicy miejscy Malborka do roku 1772. Spisy, Gdańsk 2021 (*Marcin Starzyński, Kraków*). 266
Universitätsmatrikeln im deutschen Südwesten. Bestände, Erschließung und digitale Präsentation, hg. von Heike Hawicks, Ingo Runde, Heidelberg 2020 (*Maciej Zdanek, Kraków*). 268
Ewa Pietrzak, Literatur für den Hof. Die Piastenhöfe als kulturelle Zentren Schlesiens im 17. Jahrhundert, Heidelberg 2021 (*Tomasz Jurek, Poznań*). 271
Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. Lata 1668-1675, wyd. Michał Zwierzykowski, Robert Kołodziej, Andrzej Kamieński, Poznań 2018; Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. Lata 1676-1695, wyd. Michał Zwierzykowski, Robert Kołodziej, Andrzej Kamieński, Poznań 2018 (*Zbigniew Chodyła, Poznań*). 273

Współpracownicy Roczników Historycznych 279
Wykaz recenzentów Roczników Historycznych 280

Współpracownicy Roczników Historycznych

dr Přemysl Bar, PhD., Ústav pomocných věd historických a archivnictví, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Arna Nováka 1, CZ-602 00 Brno, e-mail: bar@phil.muni.cz

mgr Michał Bartoszak, Zakład Słownika Historyczno-Geograficznego Ziem Polskich w Średniowieczu, Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk, ul. Mielżyńskiego 27/29, 61-725 Poznań, e-mail: micha.bartoszak@gmail.com

dr Zbigniew Chodyła, ul Szeherezady 9, 60-193 Poznań, e-mail: zchodyla@gmail.com

dr hab. Tomasz Gałuszka OP, prof. UPJPII, Dominikański Instytut Historyczny, ul. Stolarska 12, 31-043 Kraków; Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Katedra Historii Średniowiecza, ul. Kanonicza 9, 31-002 Kraków; e-mail: galuszkaop@gmail.com

dr Christoph Grünewald, Altertumskommission für Westfalen, An den Speichern 7, D-48157 Münster, e-mail: christophgruenewald@gmx.de

dr Peter Ilisch, Altertumskommission für Westfalen, An den Speichern 7, D-48157 Münster, e-mail: peter.ilisch@uni-muenster.de

prof. dr hab. Tomasz Jurek, Zakład Słownika Historyczno-Geograficznego Ziem Polskich w Średniowieczu, Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk, ul. Mielżyńskiego 27/29, 61-725 Poznań, e-mail: tnjurek@wp.pl

dr Adam Kozak, Zakład Słownika Historyczno-Geograficznego Ziem Polskich w Średniowieczu, Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk, ul. Mielżyńskiego 27/29, 61-725 Poznań, e-mail: adammichalkozak@gmail.com

mgr Joanna Kunigielis, Zakład Badań Źródłoznawczych i Edytorstwa, Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk, Rynek Starego Miasta 29/31, 00-272 Warszawa, e-mail: jkunigielis@ihpan.edu.pl

mgr Jakub Łukaszewski, Pracownia Starych Druków, Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, ul. Ratajczaka 38-40, 61-816 Poznań, e-mail: jl21380@amu.edu.pl

dr hab. Marcin Starzyński, prof. UJ, Pracownia Nauk Pomocniczych Historii i Źródłoznawstwa, Instytut Historii, Uniwersytet Jagielloński, ul. Gołębia 13, 31-007 Kraków, e-mail: marcin.starzynski@uj.edu.pl

dr hab. Paweł Stróżyk, prof. UAM, Zakład Źródłoznawstwa i Nauk Pomocniczych Historii, Wydział Historii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, ul. Uniwersytetu Poznańskiego 7, 61-614 Poznań, e-mail: paszeko@amu.edu.pl

prof. dr hab. Jerzy Strzelczyk, Zakład Historii Średniowiecznej, Wydział Historii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, ul. Uniwersytetu Poznańskiego 7, 61-614 Poznań, e-mail: dorotagata@op.pl

dr Tomasz Zawadzki, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Śląski w Katowicach, ul. Uniwersytecka 4, Katowice 40-007, e-mail: t.zawadzki215@wp.pl

dr hab. Maciej Zdanek, prof. UJ, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, al. Mickiewicza 22, 30-059 Kraków, e-mail: maciej.zdanek@uj.edu.pl

Lista recenzentów Roczników Historycznych

prof. dr Anna Adamska (Universiteit Utrecht)
prof. dr hab. Jacek Banaszkiewicz (Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN, Warszawa)
prof. dr hab. Agnieszka Bartoszewicz (Uniwersytet Warszawski)
prof. dr hab. Hans-Jürgen Bömelburg (Justus-Liebig-Universität Gießen)
prof. dr hab. Roman Czaja (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń)
prof. dr hab. Dariusz Dąbrowski (Uniwersytet im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz)
prof. dr hab. Marek Derwich (Uniwersytet Wrocławski)
prof. dr hab. Wojciech Drelicharz (Uniwersytet Jagielloński, Kraków)
prof. dr hab. Sławomir Gawlas (Uniwersytet Warszawski)
prof. dr hab. Mateusz Goliński (Uniwersytet Wrocławski)
prof. dr hab. Ivan Hlaváček (Univerzita Karlova, Praha)
prof. dr hab. Marcin Hlebionek (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń)
dr dr h. c. Winfried Irgang (Herder-Institut, Marburg, emeritus)
prof. dr hab. Andrzej Janeczek (Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Warszawa)
prof. dr hab. Jarosław Jarzewicz (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań)
prof. dr hab. Paweł Jeziorski (Instytut Historii PAN im. Tadeusza Manteuffla, Toruń)
prof. dr hab. Adrian Jusupović (Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN, Warszawa)
prof. dr hab. Jerzy Kaliszuk (Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa)
prof. dr hab. Michał Kara (Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Poznań)
prof. dr hab. Edmund Kizik (Uniwersytet Gdański; Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN)
prof. dr hab. Maria Koczerska (Uniwersytet Warszawski)
prof. dr hab. Marek Daniel Kowalski (Uniwersytet Jagielloński, Kraków)
prof. dr hab. Paweł Kras (Katolicki Uniwersytet Lubelski)
prof. dr hab. Christian Lübke (Universität Leipzig)
prof. dr hab. Halina Manikowska (Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN, Warszawa)
prof. dr hab. Roman Michałowski (Uniwersytet Warszawski)
prof. dr hab. Krzysztof Mikulski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń)
prof. dr hab. Wojciech Mrozowicz (Uniwersytet Wrocławski)
prof. dr hab. Zdzisław Noga (Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków)
prof. dr Judith Olszowy-Schlanger (École Pratique des Hautes Études, Paris)
prof. dr hab. Krzysztof Ożóg (Uniwersytet Jagielloński, Kraków)
prof. dr hab. Marcin R. Pauk (Uniwersytet Warszawski)
prof. dr hab. Zenon Piech (Uniwersytet Jagielloński, Kraków)
prof. dr hab. Krzysztof Pietkiewicz (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań)
prof. dr hab. Andrzej Rachuba (Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN, Warszawa)
prof. dr hab. Andrzej Radzimiński (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń)
prof. dr hab. Stanisław Rosik (Uniwersytet Wrocławski)
prof. dr hab. Krzysztof Skupieński (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin)
prof. dr hab. Leszek Paweł Słupecki (Uniwersytet Rzeszowski)
prof. dr hab. Jacek Soszyński (Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa)
prof. dr hab. Stanisław A. Sroka (Uniwersytet Jagielloński, Kraków)
prof. dr hab. Maria Starnawska (Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny, Siedlce)
prof. dr hab. Marcin Starzyński (Uniwersytet Jagielloński, Kraków)
prof. dr hab. Rafał Stobiecki (Uniwersytet Łódzki)
prof. dr hab. Paweł Stróżyk (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań)
prof. dr hab. Adam Szweda (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń)

prof. dr hab. Sobiesław Szybkowski (Uniwersytet Gdański)
prof. dr hab. Wacław Uruszczak (Uniwersytet Jagielloński, Kraków)
prof. dr hab. Grischa Vercamer (Technische Universität Chemnitz)
prof. dr hab. Piotr Węcowski (Uniwersytet Warszawski)
prof. dr hab. Martin Wihoda (Masarykova univerzita, Brno)
prof. dr hab. Jacek Wijaczka (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń)
prof. dr hab. Ewa Wółkiewicz (Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Warszawa)
prof. dr hab. Jan Wroniszewski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń)
prof. dr hab. Piotr Wróbel (Uniwersytet Jagielloński, Kraków)
prof. dr hab. Hanna Zaremska (Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN, Warszawa)
prof. dr hab. Maciej Zdanek (Uniwersytet Jagielloński, Kraków)
prof. dr hab. Michał Zwierzykowski (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań)

Wyłączny dystrybutor
Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk
ul. Mielżyńskiego 27/29, 61-725 Poznań
tel. 61 852 74 41 wew. 23, fax 61 852 22 05

Aktualna oferta wydawnicza na stronie
www.ptpn.poznan.pl
dystrybucja@ptpn.poznan.pl

Szersza informacja o czasopiśmie:
www.rh-ihpan.edu.pl
http://rh.ptpn.poznan.pl

Informacja dla Autorów

Redakcja Roczników Historycznych prosi
o nadsyłanie artykułów i recenzji możliwie pocztą elektroniczną
(tnjurek@wp.pl; rh@ihpan.edu.pl).
Najchętniej widzimy program Word for Windows (plik w formacie *.rtf).

ISSN 0324-8585
9 770324 858205 05>

ISSN 0324-8585